

Språkstart SO Lärarguide

Susanna Sjöstrand

Innehåll

FÖRORD	3
Så jobbar du med en fyrfältare	4
Så jobbar du med cirkelmodellen.....	5
Det här lär du dig i SO	6
Här är Sverige.....	7
Kartans färger och symboler.....	12
I svenska skogar	13
Så använder vi naturen.....	14
Den odlade marken	15
Naturens resurser ska räcka till alla	16
Det blir varmare på jorden	17
Väder och klimat.....	19
Barn har rättigheter	20
Prata på nätet.....	21
Demokrati	22
Att leva tillsammans	23
Massor av information	24
Arbeta och tjäna pengar.....	25
Vår riksdag och regering.....	27
Tidslinjen håller koll på historien.....	28
Vilda vikingar	30
En stad på medeltiden	31
Digerdöden.....	32
Columbus seglar till Amerika.....	35
Vasas korta resa.....	37
Drottning Kristina.....	38
Den stora häxjakten	39
Den gyllene regeln	40

© Liber AB

Projektledare Anna Karlberg

Författare Susanna Sjöstrand

Redaktör Annica Hedin

Liber AB, 113 98 Stockholm

tfn 08-690 90 00

www.liber.se

kundservice tfn 08-690 93 30, fax 08-690 93 01

kundservice.liber@liber.se

FÖRORD

Mina kollegor, nära och kära, hon, han och hen!

Så roligt att just du vill prova på drama, lekar, tävlingar (med ett formativt förhållningssätt) för att språket ska bli så tydligt som möjligt för era elever.

Syftet med lärarguiden till boken Språkstart SO är att leka in språket för att skapa en plats för eleverna att prata så mycket som möjligt.

Övningarna i boken integrerar jag alltid i cirkelmodellen (Pauline Gibbons). Det kan vara i olika faser i cirkelmodellen, men om du väljer att arbeta med drama är det av betydelse att eleverna har bra förförståelse. Det är förmodligen en utmaning första gången du testar ett rollspel, det var det för mig. Men försök igen! Eleverna lär sig snart strukturen och det kommer att stärka deras språk och självförtroende på sikt. Jag hoppas att du och dina elever har riktigt roligt när ni gör dessa övningar. Det är faktiskt då man lär sig som bäst!

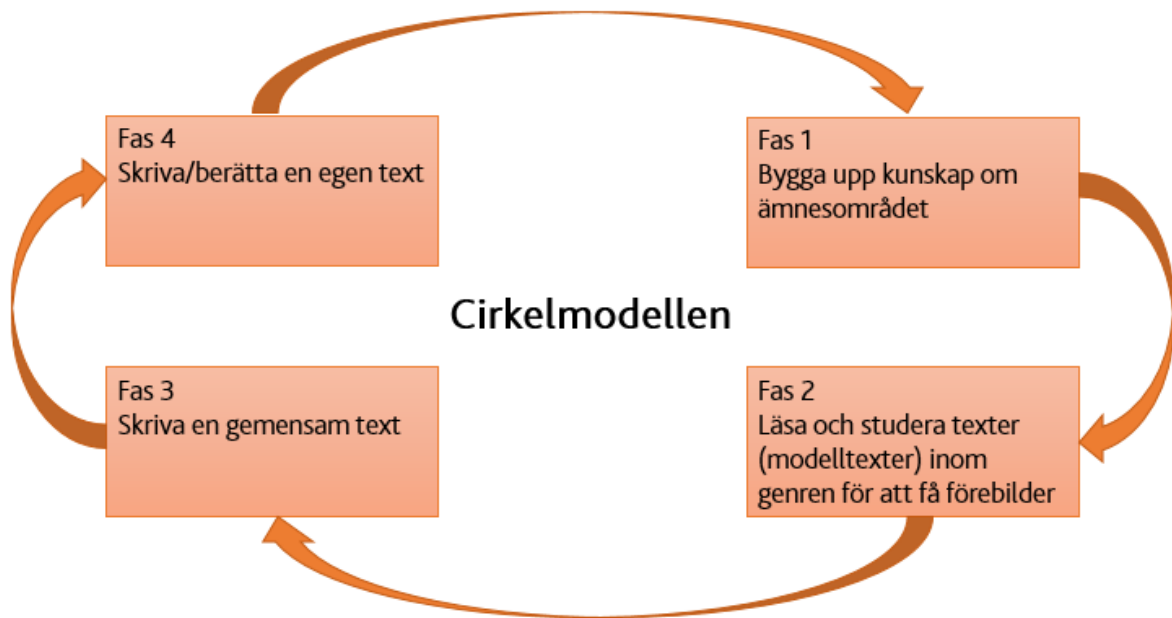
Susanna Sjöstrand

Så jobbar du med en fyrfältare

I flera övningar använder jag en fyrfältare. Den hjälper eleverna att skapa en tydlig struktur, inte minst när de ska arbeta med rollspel. Jag börjar alltid med att vi fyller i rutorna tillsammans. Om eleverna är mogna kan de sedan själva skriva sin egen.

Inledning (vilka är ni?) Var befinner ni er?	Orsaken till händelsen (varför hände det?)
Händelsen (vad är händelsen?)	Konsekvenserna av händelsen och tydlig avslutning (vad händer på grund av händelsen och därefter avslutar ni)

Så jobbar du med cirkelmodellen

Cirkelmodellen är ett strukturerat och mycket tydligt arbetssätt vilket gör att eleverna blir väl förtrogna med olika texttyper. Arbetssättet med cirkelmodellen innebär att eleverna får stödstrukturer för att kunna känna igen och själva kunna producera olika texttyper.

Cirkelmodellen är väl beprövad och syftar till att stärka språket och lärandet för alla elever, inte minst andraspråkselever.

Det här lär du dig i SO

(s. 4-5)

Trivial Pursuit!

Den här övningen passar bra när ni har arbetat med något tema i alla fyra SO-ämnena. Givetvis kan spelet utvecklas med fler ämnen. Titta gärna på reglerna i Trivial Pursuit innan ni börjar.

1. Rita upp ett stort Trivial Pursuit men med fyra färger istället för sex, en färg för varje SO-ämne. Jag brukar använda kriterior på skolgården. I varje ruta ska en människa kunna stå. Innan vi går ut ritar vi upp spelplanen på tavlan så alla vet hur den ska se ut. Vi bestämmer vilka färger som symboliserar de olika SO-ämnena, och hur stor planen ska vara så att den är lätt att mäta ut.

2. Gör frågor på de ämnen ni gått igenom. Låt gärna frågorna vara resonerande och analyserande så att eleverna får använda de olika förmågorna. Du kan skriva frågorna, men det är också spännande om eleverna får vara med och göra frågor. Visa exempel så att eleverna tränar på det du vill att de ska repetera.

3. Jag brukar göra en jättetärning av kartong.

4. Varje lag får ett laminerat papper med fyra kolumner. Sätt ett band i pappret så att en i laget kan bära det laminerade pappret runt halsen. Gör också små laminerade bitar i SO-ämnenas fyra färger som passar i kolumnerna.

5. Dela in eleverna i lag. Det brukar vara lagom med fyra i ett lag. En person får agera spelpjäs (de kan byta under spelets gång)

6. Den som slår högst med tärningen får börja.

7. När laget får en fråga får eleven som agerar spelpjäs gå bort till sitt lag så att de kan svara tillsammans.

8. Det lag som snabbast får ihop fyra färger vinner.

Här är Sverige (s. 6-7)

Drama

– gör en film om Sverige

Ett sätt att arbeta med Sverige är att skriva ett manus och göra en film tillsammans. Vi brukar skriva manuset på höstterminen och spela in filmen efter påsk. Då är det gott om tid.

Manuset ska handla om att eleverna behöver lösa ett mysterium. Det kan t.ex. vara att skolan eller regeringen är borttrollade av häxor. Det är bara eleverna som kan rädda situationen och lösa mysteriet genom att använda sig av den kunskap de har fått i SO-ämnena under året. Det resulterar i en resa till olika platser i Sverige där eleverna får lösa olika utmaningar. Det leder till slut till att de får tillbaka skolan eller regeringen.

1. Skriv en bit av manuset varje vecka. Väv in begrepp och elevernas namn. Det är ett bra tillfälle att arbeta med idiomatiska uttryck, beskrivningar, rättstavning och hur man kan utveckla en mening. Jag brukar bestämma tre begrepp och ett idiomatiskt uttryck som vi väver in i texten tillsammans. Eleverna kommer med idéer till en kort text som utspelar sig på olika ställen i Sverige. Ofta är vi på samma platser 2-3 veckor.
2. När texten är färdig för veckan sätter jag upp den så att alla kan se den. Texten kan också användas som läsläxa eller diktamen.
3. När ni närmar er påsklovet bör berättelsen vara färdig. Jag brukar skriva ut och dela ut hela manuset så att eleverna kan öva på sina roller.
4. Efter påsklovet börjar vi spela in. Det är mycket bra om ni kan använda en Green Screen. Då kan eleverna faktiskt befinna sig i Stockholm, uppe på Kebnekaise eller vart manuset tar er.
5. När filmen är färdig lägger vi upp den på YouTube och har filmvisning på skolan och för föräldrarna. Det är oerhört viktigt att det finns en mottagare. Då anstränger man sig alltid mer.

Gör ett spel om Sverige

Jag arbetar alltid med cirkelmodellen. När eleverna är i fas fyra är det roligt att göra ett spel.

1. Visa eleverna hur olika spelplaner kan se ut. Spela gärna olika spel så att de får inspiration till hur ett spel kan gå till.
2. Dela in eleverna i grupper och låt dem ta hjälp av varandras språk.
3. Spelets syfte är en resa, jakt eller ett uppdrag i Sverige. Man kommer vidare i spelet genom att besvara frågor om Sverige.
4. Eleverna får utforma en spelplan. Samarbeta gärna med träslöjden så att eleverna kan göra tärningar och spelbrickor.

5. Eleverna skriver frågor på svenska och översätter till sina modersmål. Det ska finnas flera alternativ till hur frågan ska besvaras. Det finns elever som har ett facit, de som skriver svaren på korten osv. Det är viktigt att du hjälper eleverna att utforma frågor. Annars blir det många faktafrågor där eleverna inte tränar på förmågorna. En kombination brukar vara bäst.

6. Vi brukar avsluta med att bjuda in föräldrarna och spela spelen tillsammans. Det är också en perfekt sysselsättning en regnig förmiddagsrast.

Kartan och naturlandskapet

I den här övningen tränar eleverna sin förmåga att resonera kring varför ett naturlandskap passar bäst på en viss plats på kartan.

1. Gör kopior så att alla elever får en egen karta över Sverige. Alternativt kan eleverna göra sin egen Sverigekarta. Laminera kartorna.

2. Dela ut bilder på olika naturlandskap som t.ex. odlad mark, älvar, fjäll och städer.

3. Låt eleverna placera bilderna på kartan där de tycker att de passar.

4. Eleverna får sedan sätta sig i par och berätta för varandra hur de resonerat när de placerat sina bilder.

5. Låt eleverna i mindre grupper (ca 4 stycken) gemensamt bestämma hur kartan ska se ut.

6. Eleverna får sedan berätta för hela gruppen hur de tycker att bilderna med naturlandskap ska vara placerade. De får gärna tycka olika så att hela gruppen kan resonera tillsammans.

Skogen på kartan

Använd samma Sverigekarta som i förra övningen. Studera kartan tillsammans. Var på kartan kan ni hitta lövskog och barrskog? Vad är urskog för något? Prata om vad som är kulturlandskap och vad som är naturlandskap?

Naturlandskap = begrepp som används när man beskriver hur naturen, berget och växterna ser ut i ett område (landskap) utan att titta på människans påverkan.

Kulturlandskap = när människan har påverkat landskapet, t.ex. byggt vägar och hus, odlat skog, odlar grödor på en åker.

Gå ut!

– träna begreppen

Gå först igenom de geografiska begreppen tillsammans. Sedan kan ni göra en pedagogisk utomhusövning. Om ni vill kan den utformas som en tävling.

1. Placera två koner utomhus med ungefär 20 m avstånd.
2. Ställ två plastskålar vid den andra konen. I den ena skålen ligger lappar med olika begrepp. Den andra skålen är tom.
3. En elev i taget springer fram till den andra konen och väljer en lapp. Eleven ska sedan förklara begreppet för sina klasskamrater utan att säga själva ordet. Ett alternativ är att två elever springer fram tillsammans. När eleverna vid första konen gissat rätt springer de tillbaka och nästa person springer iväg.
4. Övningen kan utformas som en tävling med två lag. Tävlingar passar inte i alla grupper och jag gör bara övningen som en tävling om jag känner klassen väl.

Drama

– färdigt rollspel

Om du har helt nyanlända elever kan ni göra ett färdigt rollspel med fraser som du vill att eleverna ska lära sig. Det kan t.ex. låta så här:

Elev 1: - Det är första gången jag är i...(Stockholm, Göteborg, Malmö osv)

Elev2: - Aha, det är första gången du är i...Vad ska du titta på när du är här?

Elev 1: - Jag ska besöka...(Skansen, Liseberg, Malmö Museer). Jag tycker mycket om...(något på stället de ska besöka)

En konversation kan vara ungefär 6 – 10 meningar i början. Lämna luckor så att eleverna själva kan välja stad och plats de ska besöka.

1. Spela först upp rollspelet tillsammans med en annan lärare inför eleverna.
2. Gå igenom texten med eleverna och språkhandledare.
3. Dela in eleverna i grupper och använd iPads för att söka information och bilder på staden de ska besöka i sitt rollspel.
4. Låt eleverna träna på sitt rollspel i 30 – 60 min. Du kan utmana eleverna genom att be dem ha med sig en känsla på scenen. Är de glada, ledsna, rädda, arga? Hur visar de det?
5. Låt eleverna spela in sig själva med iPads när de tränar. Då kan de själva bestämma när de känner sig färdiga att spela upp rollspelet för sina klasskamrater.

6. Spela upp konversationen för varandra. De första gångerna brukar jag vänta med att säga något som de ska utveckla. De behöver först känna sig trygga i gruppen och det är väldigt modigt att spela upp något de första gångerna.

Drama

– glest befolkat och tätbefolkat

När ni har resonerat i klassrummet om varför olika delar av Sverige är glest eller tätt befolkade kan ni göra det här rollspelet.

1. Dela in klassen i grupper med 3 – 4 elever i varje grupp.
2. Alla grupperna får begreppen *glest befolkat* och *tätbefolkat*. Diskutera tillsammans vad ett rollspel skulle kunna handla om. Det är viktigt i början när eleverna inte är vana.
3. Skriv upp ca 30 ord utöver *glest befolkat* och *tätbefolkat*. Varje grupp får välja fem ord till sitt rollspel.
4. Grupperna bestämmer vad rollspelet ska handla om och hur orden ska integreras. Det ska framgå tydligt vad orden betyder. Innan de börjar träna berättar de om sitt upplägg för dig.
5. Eleverna får träna i 20–30 min på sitt rollspel. De kan också spela in med iPads när de tränar. Då kommer de självmant att utveckla sitt rollspel.
6. Eleverna spelar upp rollspelet för sina kamrater. Du säger sedan två saker som du tyckte var intressanta och varför de var intressanta, och en sak de kan utveckla till nästa gång.

Diskutera!

Vilken natur är det där du bor i Sverige?

Har du bott eller varit på fler ställen i Sverige? Jämför naturen där med naturen där du bor nu. Vilka likheter och skillnader finns det?

Hur tror du det påverkar oss att vi har så mycket skog i Sverige?

Hur ser naturen ut i ditt hemland?

Sverige ligger på norra halvklotet nära nordpolen. Ändå har vi ganska behagligt klimat. Varför är det så?

Ligger ditt hemland på norra eller södra halvklotet och hur är klimatet där?

Gå ut!

– jobba med kompassen

Kompassen blir ibland missvisande eftersom väster inte alltid är åt vänster och öster inte alltid är åt höger. Det blir tydligt om ni står mittemot varandra. Ta ut väster med en kompass. Det kan vara åt höger för eleverna och åt vänster för dig.

Forts. s. 6-7

Om dina elever får använda mobiler under lektionstid är det ett perfekt tillfälle att lära dem hur de kan använda kompassen i mobilen.

1. Samla eleverna utomhus.
2. Låt dem gissa åt vilket håll de tror väderstrecken ligger.
3. Ta upp din mobil och utvärdera tillsammans. Sedan kan ni välja en ny plats. Till slut kan eleverna väderstrecken i sin omgivning.

Kartans färger och symboler

(s. 8-9)

Google Earth

När jag arbetar med kartan börjar jag alltid med att utgå från Google Earth. Jag zoomar in skolan och ökar sedan avståndet så att eleverna får ett helikopterperspektiv på omgivningen. Det brukar resultera i att de säger platser som de vill att vi zoomar in och tittar närmare på.

Gör en skattkarta

Låt eleverna få göra en skattkarta över skolan. De kan arbeta i par, gärna med någon som talar samma språk. Äldre elever kan också göra en karta över området. Eleverna ska använda de kartsymboler vi tränat på. Men de har alltid möjlighet att hitta på egna karttecken för hus eller annat som finns med på deras karta. Låt sedan eleverna följa varandras kartor. Avsluta med att prata om vad som var tydligt på kartan och vad eleverna behöver utveckla. Om du tror att övningen är för svår kan du först själv göra en skattkarta över skolan som alla följer tillsammans. Därefter kan eleverna göra egna skattkartor.

Jämför kartor

Att använda Google maps är ett ypperligt sätt för eleverna att förstå hur kartan fungerar. Jämför kartan på Google med en topografisk och en tematisk karta. Glöm inte att prata om världshaven, eftersom all geografi kretsar kring vattnet på olika sätt.

I svenska skogar (s. 10-11)

Leta trä och träd

1. Se er omkring i klassrummet och skriv ner på tavlan allt ni kan hitta som är gjort av trä.
2. Ta en promenad runt skolan. Vilka träd finns hittar ni? Fotografera och skriv namnen på träden.
3. Ta reda på vilka träd som finns i elevernas hemländer.
4. Diskutera varför olika träd växer i olika delar av världen.

Exportera och importera

Innan ni gör denna övning behöver ni gå igenom begreppen *exportera* och *importera*.

1. Dela ut whiteboards till eleverna. Det går också bra med laminerade vita eller linjerade papper. Dela också ut tavelpennor och en liten disktrasa att torka av den med.
2. Räkna upp en massa olika produkter och låt eleverna skriva upp om Sverige importerar eller exporterar dessa varor. Många varor kan både exporteras och importeras. Det kan skapa intressanta diskussioner som kan få ta tid.

Gör ett bildkollage

1. Ta med inredningstidningar och reklambilder till klassrummet.
2. Dela in eleverna i par.
3. Låt eleverna klippa ut bilder på produkter som de tror är gjorda av trä.
4. Gå igenom bilderna tillsammans och låt eleverna berätta vad produkterna heter på deras hemspråk. Diskutera varför de tror att produkten är av trä.
5. Samla alla träbilder i ett kollage och sätt upp vid Sverigekartan. Tillsammans med eleverna brukar jag dra streck från kollaget till områden med mycket skog i Sverige.

Så använder vi naturen

(s. 12-13)

Gissa begrepp

1. Gå igenom begreppen i klassen tillsammans med studiehandledare.
2. Skriv ner orden på lappar och låt eleverna dra varsin lapp.
3. Eleven kan välja mellan att förklara ordet eller dramatisera det. Resten av klassen får gissa vilket ordet är.

Drama

– gör en film

Gå först igenom bilden i grundboken med eleverna, gärna tillsammans med studiehandledare så att eleverna kan orden både på svenska och sitt modersmål.

1. Dela in eleverna i fem grupper. Varje grupp får ett tema, t.ex. "Från åker till bulle" eller "Från hav till fiskpinne".
2. Eleverna ska nu göra filmer med hjälp av t.ex. iMovie. De kan utgå från en fyrfältare som beskriver hur filmen ska återberätta de fyra bilderna i rätt kronologisk ordning. Eleverna kan rita bilder och prata till, eller blanda bilder och teater. Huvudsaken är att de återger bildserien och texten i rätt ordning.
3. Låt eleverna sitta i grupper. Ge dem ord som ska vara med i filmen utifrån det tema de fått. Om gruppen t.ex. har temat "Från berg till nyckel" kan orden vara:

Bild 1: naturresurs, berg, järnmalm

Bild 2: råvara, tillverka, produkt, bryta, utvinna

Bild 3: industri, stålverk, stål, järnmalmen

Bild 4: produkt, stål, nyckel

Den odlade marken

(s. 14-15)

Vad ska bort?

1. Ta tillsammans fram bilder på produkterna i övning 2, alltså vete, råg, havre osv.

Diskutera vilken bild som inte passar med resten.

2. Låt sedan eleverna själva eller i par ta fram fyra produkter där de tycker att en ska tas bort.

Sädesslag och rotfrukter

Det är väldigt bra om du har möjlighet att ta med de fyra sädesslagen till klassrummet. Eleverna brukar uppskatta att få se, känna och lukta på dem. Ta också med några olika rotfrukter och låt eleverna undersöka och smaka på dem. Prata om hur de ser ut, var de växer och hur de smakar.

Det är trevligt att odla tillsammans i klassrummet. Jag brukar låta eleverna ha en egen odling så att de sedan har möjlighet att ta med den hem.

Naturens resurser ska räcka till alla (s. 16-17)

Gör ett diagram om källsortering

Att arbeta med diagram är en viktig del av alla SO-ämnen, framför allt geografi och samhällskunskap.

1. Dela in klassen i grupper med 2 – 3 elever i varje grupp.
2. Låt eleverna fråga människor i närområdet om de källsorterar. Vad fick dem att börja källsortera eller om de inte källsorterar – varför inte?
3. Första gången ni arbetar med diagram är det bra att göra det gemensamt. Eleverna berättar för dig vilken information de samlat in och du sammanställer det på tavlan. Vid nästa tillfälle kan eleverna prova att sammanställa diagrammet själva. Det är viktigt att ta hjälp av studiehandledare.

Diskutera!

Hur kan du bidra till en hållbar utveckling om du köper dessa märken? (visa bilder på symboler för hållbar utveckling, t.ex. fairtrade, KRAV osv)
Varför tror du att människor väljer olika märken?

Sortera i skolan

Många elever har inte med sig vanan att källsortera från sina hemländer. Därför är skolan en bra plats att lära eleverna hur man sorterar tidningar, glasflaskor, plast, metall och batterier.

Diskutera!

Hur påverkar du din miljö för framtiden genom att sortera dina sopor?

Pröva en förändring

1. Låt varje elev välja en sak som de kan förändra i sitt liv för att bidra till en hållbar utveckling.
2. Skriv upp det ni vill förändra eller låt eleverna spela in en film om vad de vill förändra.
3. Pröva förändringen i 14 dagar och utvärdera sedan. Låt eleverna skriva eller spela in hur det har gått. En film kan också användas som inspiration för andra elever på skolan.

Det blir varmare på jorden

(s. 18-19)

Drama

– klimatförändring

Den här övningen kan du göra när du vet att alla elever förstår orden och kan använda dem.

1. Dela in klassen i grupper med 2-4 elever i varje grupp.
2. Varje grupp får orden *orsak* och *konsekvens*. De ska nu göra ett rollspel som har med både orsaker till och konsekvenser av klimatförändringen (att jordens medeltemperatur höjs).
3. Förutom orden *orsak* och *konsekvens* ska eleverna välja ytterligare två ord som ska ingå i deras rollspel. Det kan t.ex. vara *medeltemperatur*, *växthusgas*, *glaciär*, *torka med brist på färskvatten* eller *översvämningar*. Skriv ut orden så att varje grupp kan välja tillsammans vilka de vill ha. Du kan också skriva ut orden med bild och på modersmålet, och samarbeta med studiehandledare.
4. Om någon grupp inte har spelat teater tidigare brukar vi först prata om vad som skulle kunna hända i en teater. Ibland visar jag filmade rollspel av tidigare elever som inspiration.
5. När alla vet vad de ska göra får grupperna prata ihop sig om vad som ska hända i deras rollspel. Rollspelet ska inte vara mer än 2-5 min.
6. När eleverna är överens i sin grupp brukar jag låta dem gå avskilt och träna i ca 15 – 20 min. De får gärna spela in sig själva. Det är ett perfekt sett för eleverna att själva utveckla sitt rollspel. Du som pedagog går alltid runt i grupperna och ger feedback.
7. Avsluta med eleverna får spela upp rollspelen för varandra. Se till att alla ord finns med. Det är viktigt att du berättar vad eleverna gjorde bra, vad som var intressant och något de kan utveckla. Du kan också använda "Two stars and a wish". Glöm inte att spela in rollspelen så att du har material att visa för nästa grupp. Det kan också vara fantastiskt för de elever som inte har sina föräldrar eller släktingar i Sverige att kunna visa filmen över nätet.

Diskutera!

Hur är tillgången på vatten i ditt hemland?

Vad kan vi göra i skolan för att minska klimatförändringen?

Hur tror du att klimatet i världen kommer att vara om 20 år? Hur kommer det att påverka omgivningen och oss människor?

Gå ut!

– gör ett diagram

En viktig del av geografi är att kunna läsa av diagram och statistik. Jag brukar låta mina elever göra små undersökningar i sitt område som vi sedan gör ett diagram av.

1. Gå igenom ordet *kollektivtrafik*. Det är viktigt att eleverna förstår ordet på sitt modersmål.
2. Dela in klassen i grupper med 2 – 4 elever i varje grupp.
3. Gå ut tillsammans och låt eleverna fråga människor om hur de tar sig fram. Använder de cykel, bil eller buss?
4. Gå tillbaka till klassrummet och gör ett diagram tillsammans. Det kan vara spännande att analysera resultatet ihop. Ser det olika ut i olika områden beroende på om invånarna där åker kollektivt, kör bil eller cyklar?

Väder och klimat (s. 20-21)

Drama

– årstiderna

1. Sitt i en ring på golvet. I mitten har du lagt t.ex. en sjal, en tidning och ett par glasögon.
2. Du berättar för eleverna att vi befinner oss i Sverige. Något har hänt på denna plats men du vet inte vad. Fråga eleverna vad de tror har hänt. Om de är ovana kan du ställa ledande frågor. Ta gärna hjälp av studiehandledare och låt alltid eleverna förklara för varandra.
3. Dela in eleverna i fyra grupper och ge dem en årstid. De ska nu skapa ett rollspel där de tydligt visar vilken årstid det är. De ska använda rekvisitan som ligger på golvet.
4. Låt grupperna prata ihop sig och sedan stämma av med dig. De ska inte berätta vilken årstid de har i rollspelet. Det ska de andra eleverna gissa efteråt.
5. Låt eleverna träna på sitt rollspel i 10 – 20 min.
6. Spela upp för varandra och låt klasskamraterna gissa årstiden.
7. Fråga gruppen hur de kändes att spela. Vad gjorde de bra, varför var det bra och vad kan utvecklas?

Vad är medeltemperaturen?

Skriv ner temperaturen varje dag under några månader. Gör sedan tillsammans ett diagram och räkna ut vilken medeltemperatur ni haft dessa månader. Ni kan också jämföra med temperaturen i elevernas hemländer. Denna övning är ett enkelt sätt att förstå *medeltemperatur*.

Diskutera!

Vilka årstider finns i ditt hemland?

Barn har rättigheter

(s. 22-23)

Drama

– gör en film

Låt eleverna göra en film om barns rättigheter som hela skolan får se.

1. Gå först igenom barnkonventionen och diskutera. Hur upplever eleverna att den följs i Sverige? Är det någon skillnad från hur den följs i moderlandet? Finns det något som eleverna tycker borde vara annorlunda i barnkonventionen?
2. Dela upp klassen i grupper med 3 – 4 elever i varje grupp. Låt dem göra ett rollspel utifrån en av punkterna i barnkonventionen. Du ger dem några ord som passar för just det rollspelet. Till "Du har rätt att leka och vila" passar t.ex. orden *vila*, *leka* och att *ha rätt*.
3. Spela in rollspelet med iPads och låt eleverna repetera tills de är nöjda. Det går att göra rollspel utan tal och istället lägga in bilder där det står ord för att förtydliga vad man menar.
4. Sätt ihop filmerna och till en längre film som ni visar på FN-dagen. Låt det bli er skolas barnkonventionsfilm. Om andra lärare på skolan också arbetar med barnkonventionen är det perfekt att titta på er film.
5. Om du har elever som inte får vara med på YouTube kan du spela in film med bara händer och röster för att alla ska känna sig delaktiga.

Charader

1. Gör lappar till alla ord, gärna med en bild som symboliserar ordet. Låt eleverna välja en lapp och dramatisera eller förklara ordet utan att säga det.
2. När ni samlat ord ett tag kan ni dela in dem i verb, substantiv och adjektiv. Då kan eleverna dra tre ord och göra längre charader. Det är ett perfekt sätt att börja med drama i en ny grupp.

Prata på nätet (s. 24-25)

Testa spridningen

Om du själv använder sociala medier är det ett bra tillfälle att lägga upp något på dina sociala medier och be dina vänner dela det. Det visar eleverna hur snabbt något kan spridas på internet.

Drama

– lös konflikten

1. Läs först igenom all text tillsammans. Gå igenom orden och låt eleverna hjälpa varandra med språket. Sök nyckelord på nätet på olika språk så att du vet att alla förstår.
2. Förbered olika händelser där det blivit konflikt på nätet.
3. Ge varje grupp en konflikt. Låt eleverna gå igenom konflikten tillsammans och resonera kring hur de tycker att den ska lösas.
4. Ge eleverna 10 – 20 min för att förbereda sitt rollspel av problemlösningen.
5. Samla alla elever och låt dem spela upp rollspelet för varandra. Låt resten av gruppen diskutera om det finns fler sätt att lösa konflikten.

Sant och falskt

1. Dela in klassen i grupper med 2 – 3 elever i varje grupp.
2. Dela ut olika påståenden till eleverna. Hälften är sanna och hälften är falska.
3. Låt eleverna diskutera i grupper hur de ska ta reda på om påståendet är sant eller inte. De bör leta på minst två olika sätt. När de bestämt hur de ska söka efter källor berättar de det för dig så att du kan ge feedback på deras tillvägagångssätt.
4. Eleverna söker källor och återberättar för klassen vad de kommit fram till.
5. Klassen diskuterar hur deras kontroll av källorna fungerade och ger tips på hur den kan utvecklas.

Motsatsord

1. Dela upp eleverna i par.
2. Ge varje par ett motsatsord. Låt dem dramatisera ordet i ett kort rollspel utan att säga själva ordet.
3. Låt eleverna i klassen gissa vilka motsatsord det är.

Diskutera!

På vilka sätt kan nätet och sociala medier vara något positivt?

Demokrati (s. 26-27)

Drama

– gör film om att rösta

Spela in en kort film om hur det går till när man ska rösta i Sverige. Dela in klassen i grupper med 4 – 6 elever i varje grupp.

Låt gruppen tillsammans fylla i en fyrfältare om hur man röstar i kronologisk ordning. Om du vill ha fler steg kan du utveckla det till en femfältare eller sexfältare.

Den första rutan är: Du får röstsedeln hemma. Du behöver vara 18 år och svensk medborgare.

Ställ er på led

1. Fråga eleverna vad som är enklast i en grupp, demokrati eller diktatur?
2. När de svarat ber du dem ställa sig på led. De får stå precis hur de vill så länge de står på led. Du tar tiden ...
3. När alla står på led ber du dem sätta sig på sina platser igen.
4. Nu säger du till eleverna att de ska ställa sig på led igen. Nu får bara du bestämma hur de ska stå. Du tar tiden igen och jämför med den första tiden.
5. Diskutera frågan om demokrati eller diktatur är enklast. Prata också om vilka rättigheter och skyldigheter man har. Exemplifiera till exempel med rätt och skyldighet att gå i skolan.

Demokrati eller diktatur?

1. Dela ut whiteboards, tavelpennor och disktrasor till eleverna.
2. Läs upp några olika påståenden t.ex.:
Alla har samma skyldigheter, t.ex. att betala skatt.
Man får fängelse om man kritiserar regeringen i landet.
3. Låt eleverna skriva på sin whiteboard om det är diktatur eller demokrati.

Att leva tillsammans

(s. 28-29)

Prata med eleverna om vad det är för skillnad mellan en regel och en lag.

Diskutera!

1. Om någon får ett fängelsestraff, hur påverkar det personen och personens familj? Hur kan det påverka livet efter att man suttit av sin tid i fängelse?
2. Varför tror du att vissa människor begår brott?
3. Vad kan samhället göra för att minska risken för att människor begår brott?

Drama

– om ett brott

1. Dela in klassen i grupper med 3 – 4 elever i varje grupp.
2. Ge varje grupp ett brott, t.ex.
Någon stjälar en chokladkaka.
Någon skapar en hemsida med bilder och lögnar om olika personer.
Någon säljer stulna cyklar vidare.
Någon skickar ett sms och hotar någon.
3. Låt grupperna träna i ca 10 – 20 min på hur de ska spela upp den brottsliga handlingen.
4. Spela upp brotten för varandra.

Diskutera efteråt:

- Vilken typ av brott är det?
- Vad händer juridiskt om man gör detta brott?

Massor av information

(s. 30-31)

Gör ett nyhetsprogram

Låt eleverna göra ett nyhetsprogram om vad ni gjort i skolan under veckan som de kan visa för sina föräldrar.

1. Låt eleverna spela in kortare moment från olika lektioner med iPads.
2. Eleverna får sedan sammanställa filmen på t.ex. iMovie. De vet hur det går till.
3. Gå igenom filmen tillsammans.
4. Lägg upp filmen på YouTube och skicka länken till föräldrarna. Låt olika elever göra filmen olika veckor.

Gör en reklamfilm

Innan ni gör övningen är det bra om ni har sett några reklamfilmer och läst argumenterande texter.

1. Dela in klassen i grupper med 2 – 4 st elever i varje grupp.
2. Låt eleverna bestämma något de vill göra reklam för. De kan ta inspiration från tidningar. Kanske vill de göra reklam för sin skola?
3. När eleverna vet vad de vill göra går de igenom det med dig. Var noga med att produkten är tydlig i reklamen och att dessa frågor besvaras: Vad är syftet med produkten? Vad gör produkten speciell? Vart ska man vända sig om man vill ha den? Fundera också på vilken målgrupp som kan vara intresserade av produkten.
4. Dela ut iPads till varje grupp och låt dem göra sin reklamfilm. Jag arbetar alltid med iMovie. Det kan ta två lektionspass á 60 min beroende på hur vana eleverna är att göra film.
5. Låt eleverna spela upp filmerna för varandra.
6. Berätta två saker som du tyckte var intressanta och något de kan utveckla till nästa gång.

Diskutera!

Om du ville förändra något i samhället, vad skulle du göra då?

Hur har journalister det i ditt hemland?

Följer du någon mediekanal från ditt hemland? Är det skillnad från de svenska medierna?

Arbeta och tjäna pengar

(s. 32-33)

Diskutera!

Varför tjänar människor olika mycket?

Varför får man mycket i lön för vissa jobb, men inte för andra?

Inkomster och utgifter

1. Skriv några ord på lappar, t.ex. *barnbidrag, TV-avgift, elräkning, sparränta, avbetalning, skatt, lön, låneränta, pension* och *hyra*. Ha gärna en bild som symboliserar ordet bredvid.

2. Låt eleverna ta reda på vad orden heter på modersmålet. Finns orden på deras modersmål?

3. Låt eleverna diskutera i par hur ordets betydelse påverkar deras ekonomi. Är det en utgift eller inkomst?

4. Sätt ihop två olika par och låt dem jämföra sina svar.

5. Gå igenom gruppernas svar tillsammans. Låt gärna de elever som vill göra jämförelser med hur det är i deras hemländer.

Drömyrket

1. Vad behöver du göra för att få det yrke du vill?

2. Vilka antagningspoäng är det för att komma in på den utbildningen?

3. Intervjua en person som har det yrke du vill ha. Förbered frågor före intervjun. Fråga dina klasskamrater vilka frågor du kan ställa. Spela in intervjun och visa för dina klasskamrater.

4. Vad behöver du nu göra för att bli det du vill? Gör en plan.

Drama

– drömyrket

1. Låt eleverna skriva ner sina drömyrken på lappar.

2. Dela in klassen i grupper med ca fyra elever i varje grupp.

3. Du berättar vilka drömyrken det finns i de olika grupperna utan att säga vem som skrivit det (för att undvika kompisröstning).

4. Låt varje elev i gruppen skriva ner vilket av gruppens drömyrken man vill gestalta. Man får inte välja sitt eget.

5. När gruppen röstat fram vilket yrke de ska gestalta kan personen som valde yrket berätta varför just det är ett drömyrke. Vad skulle kunna vara en utmaning för att få detta yrke?

6. Låt eleverna gestalta elevens drömyrke och en utmaning för att nå dit. De ska tydligt visa hur de löser denna utmaning tillsammans. Här går det att använda en fyrfältare där eleverna svarar på fyra frågor:

- Vilket är drömyrket och varför?
Vilken/vilka utmaningar kommer du stöta på?
Hur möter du dessa utmaningar?
- Hur slutar det?

7. Låt eleverna berätta för dig hur de tänker gestalta drömyrket utifrån dessa fyra frågor.

8. Ge eleverna 20 – 30 min för att öva in ett rollspel.

9. Låt eleverna spela upp rollspelen för varandra. De kan också komma med idéer om hur utmaningen kan lösas på andra sätt.

10. Fråga eleven hur det känns när utmaningen är löst för det framtida yrket.

Vår riksdag och regering

(s. 34-35)

Ge politikerna ett ansikte

Kopiera upp bilder på regeringen, de olika partiledarna och statsministern. Berätta vilka personerna är och sätt upp bilderna intill Sverigekartan. Då kan du visa vem som gör vad när du pratar om riksdagen och regeringen. Det gör att eleverna kan hänga med bättre när de ser på Lilla Aktuellt och nyheter.

Argumentera

1. Använd en färdig mall som du tycker är bra för en enkel argumentation. Jag arbetar alltid med cirkelmodellen men denna övning kan mycket väl göras i fas 2 eller 3.

Exempel på mall

Min åsikt är att ...

För det första tycker jag att ...

För det andra ...

Dessutom tycker jag att ...

Nu tänker kanske ni... men då säger jag ...

Avslutningsvis vill jag bara säga att ...

Tack för att ni lyssnade!

2. Låt eleverna välja ett ämne de vill argumentera för eller emot. Ofta väljer de elevnära ämnen som mobil i skolan, bättre utemiljö eller fler utflykter. Samarbeta med studiehandledare så att eleverna förstår allt. Räkna med att det tar mer än en lektion.

Eleverna skriver sin egen argumenterande text med hjälp av mallen. De får gärna arbeta i grupper där de hjälper varandra. Det är bra om de också kan skriva eller lära sig texten på sitt hemspråk. Ofta låter jag eleverna först skriva ner texten på sitt hemspråk. Sedan vill de ofta skriva den på svenska.

3. Eleverna bestämmer själva om de vill läsa upp texten för gruppen eller göra en film som de spelar upp.

4. Låt eleverna läsa texten eller visa filmen för varandra. Säg två saker du tycker eleven gjorde bra och varför det var bra. Säg sedan något som kan utvecklas till nästa gång.

Diskutera!

Vilka lagar skulle ni ha i ett land?

Vad tycker ni att skattepengar ska användas till?

Prata gärna om att Sverige är uppdelat i kommuner, landsting och staten.

Tidslinjen håller koll på historien (s. 36-37)

Fokusera på förändring när ni diskuterar tidslinjen. En ny epok betyder att något förändras. Det behöver inte alltid innebära en positiv utveckling. Prata med eleverna om att det är en process. Människorna under medeltiden hade inte en aning om att de levde på medeltiden. Det var ingen som vaknade på morgonen 1050 och sträckte på sig och sa:

– Åh, idag är det medeltiden!

Jämför också gärna med andra länder. Medeltiden inträder vid olika tillfällen beroende på när landet blir kristet. Vet eleverna något om tidslinjen från sina hemländer?

Ordburken

Skriv orden på lappar och lägg i en burk. Låt eleverna ta en lapp och dramatisera ordet medan de andra gissar. Upprepa gärna orden på flera språk. Om ordet är svårt att dramatisera kan eleven försöka förklara det utan att säga ordet. Du kan också låta eleven förklara det på sitt modersmål. Ta hjälp av studiehandledare, modersmåls lärare eller elever i klassen med samma språk. Du kan också översätta orden tillsammans i klassrummet.

När ni upprepat övningen flera gånger kan den utvecklas genom att sätta ordet i en mening, t.ex. *”En arkeolog hittade en vas”*.

Ni kan ta fram burken med ord vid olika tillfällen för repetition.

Gör en egen tidslinje

Låt eleverna göra en tidslinje över sitt eget liv. Det kan också vara spännande att sja om framtiden. Eleverna kan skriva i tidslinjen vad de ska göra när de blir stora och hur de ska nå dit.

Tidsperiod	jägerstenåldern	bondestenåldern	bronsåldern	järnåldern/ vikingatiden	medeltiden	vasatiden	stormaktstiden/ östersjöriket	frihetstiden	1800-talet
Förändring									

Charad om tidslinjen

Gå igenom tidslinjen med eleverna och prata om vilken förändring epoken innebär, t.ex.

1. Järn – järnåldern
2. Resor/överföll/erövrade – vikingatiden,
3. Kristendomen och stadens framväxt – medeltiden
4. Sverige enas i ett land – vasatiden
5. Sverige är som störst – stormaktstiden
6. Vi får våra första partier (hattar och mössor), Tryckfrihetsförordningen – frihetstiden
7. Början till parlamentarism och industrialismen

Dela in eleverna i grupper och ge dem en epok. Låt dem göra en charad som visar vilken epok de fått. Det kan vara att säga en mening eller visa med kroppen något som är typiskt för epoken. Resten av klassen får gissa och sätta grupperna (epokerna) i rätt kronologisk ordning. Den här övningen kan ni också göra ute.

Vilda vikingar (s. 38-39)

Många nyanlända elever har ingen bild av vikingarna sedan tidigare. Därför är det lätt plantera stereotyper. Det kan bli en intressant diskussion. Varför är det just vikingar som pirater man känner till?

Många vikingar var handelsmän. Några tog värvning hos kejsaren i Konstantinopel och många blev mycket imponerade av vad de såg där, med hus i flera våningar, mattor, lakan och vattenledningar etc.

Visa gärna på en karta vilka länder vikingarna var i. Vikingarna hade en utbredd handel med Kalifatet vilket fascinerar många elever med arabiskt påbrå.

Drama

– vikingarna anfaller

Låt eleverna göra ett rollspel om hur vikingarna lämnar Skandinavien/Island med sina skepp och hur de överraskar och anfaller en by eller stad i ett annat land. Prata först med eleverna hur ett sådant anfall skulle kunna se ut. Ge grupperna olika ord från i rutan att väva in i rollspelet. Några ord kan förekomma i varje grupp.

1. Dela in klassen i grupper med 3 – 5 elever i varje grupp. Placera gärna elever med samma modersmål i samma grupp så att de kan ta hjälp av varandra.
2. Ge eleverna de ord som ska vävas in i rollspelet.
3. Låt eleverna i gruppen först komma på en kort berättelse tillsammans. Sedan kan de göra en gestaltning där de väver in orden.
4. Välj om ni vill spela in rollspelet på iPads eller spela upp det som teater för varandra. Fördelen med film är att eleverna kan göra om det tills de blir helt nöjda och sedan dokumentera det.

Ord-memory

Dela in ett papper i 24 rutor. Skriv orden på svenska i rutorna och låt eleverna/studiehandledare skriva ordet på modersmålet på andra sidan. Beroende på hur stark eleven är kan ni också skriva en förklaring till ordet på svenska.

Låt eleverna spela memory med orden.

En stad på medeltiden

(s. 40-41)

Prata gärna med eleverna om Kalmarunionen som ofta nämns i samband med Norden/EU. Det är också ett enkelt sätt att få med en kvinnlig historisk person som Drottning Margareta. Du kan också prata om Hansan som påverkar oss än idag med många tyska ord i språket, t.ex. handel och köpman.

Tips!

Titta på symboler för de olika skråna. I Malmö där jag jobbar finns de kvar på stadsarkivet. Låt eleverna gissa vilka yrken symbolerna står för. Det kan leda till roliga diskussioner och frågor om yrken som inte längre finns.

Prata om historiska källor. Titta på en bild av en skriftlig källa från medeltiden och en bild som föreställer något från medeltiden, t.ex. en borg.

Lek med begreppen

Den här övningen fungerar precis som "namnleken".

1. Varje elev får ett ord från rutan. Om du har många elever kan du också använda ord från föregående sida.
2. Låt eleverna gå runt i rummet och hälsa på varandra. När de hälsat förklarar de sitt ord utan att säga ordet. De kan ta hjälp av modersmålet om det hjälper den andra eleven.
3. Den elev som lyssnat på förklaringen får gissa ordet. Sedan får den eleven förklara sitt ord.
4. När båda eleverna gissat rätt ord byter de begrepp med varandra och fortsätter vidare till andra elever i klassrummet.
5. När eleverna fått tillbaka sina ursprungsord är leken klar.

Diskutera!

Hur tar vi hand om sopor idag?

Varför kastar vi inte ut sopor genom fönstret? Hur gör man med sopor i ditt hemland?

Vad gör man för att undvika bränder idag? Hur gör man för att undvika bränder i ditt hemland?

Digerdöden (s. 42-43)

Besök en kyrkogård

En intressant övning som inte direkt rör digerdöden men andra sjukdomar, är att besöka en kyrkogård. Det ska vara gammal kyrkogård med gravar som gärna är ett par hundra år gamla. Låt eleverna skriva upp vad människorna hade för yrken och undersök om det finns någon period då väldigt många dog.

När jag gjort denna övning har det alltid blivit intressanta diskussioner om yrken och sjukdomar kring 1700 – 1800-talet.

Händelse – vad var händelsen?	Orsak – vilken var orsaken till händelsen?	Konsekvens – vilka konsekvenser fick händelsen?	Hur påverkar händelsen oss idag?
-------------------------------	--	---	----------------------------------

Händelse, orsak och konsekvens

Fyll tillsammans med eleverna i händelse, orsak och konsekvens enligt mallen. Det är bra att de lär sig att inleda svar med orden *orsaken* och *konsekvensen*. Det minskar möjligheten att sväva iväg i svaret. Informera studiehandledare i förväg så att eleverna kan förklara begreppen.

Jag brukar börja med elevnära exempel t.ex. Vad är orsaken till att du bör borsta tänderna? Vad blir konsekvenserna om du inte gör det? Efter att ha gått igenom några elevnära exempel är det lättare att applicera det på historiska händelser som t.ex. digerdöden.

1. Fyll tillsammans i den första rutan om vad digerdöden handlade om.
Under 1300-talet...

2. Fyll tillsammans i den andra rutan om orsaken till digerdöden.
Orsaken till digerdöden var att...

3. Fyll tillsammans i rutan om konsekvenserna av digerdöden.
Konsekvenserna av digerdöden var att...

4. Fyll tillsammans i fjärde rutan om hur digerdöden kan påverka oss idag. Kanske har vår felaktiga syn på att medeltiden var en mörk tid färgats av denna händelse.

Drama

– gör film med Green Screen

Dela in eleverna i grupper och låt dem dramatisera digerdöden utifrån händelse, orsak och konsekvens. Se till att ni först gått igenom avsnittet noga och att eleverna kan alla orden.

Ge varje grupp 4 – 5 begrepp som de ska väva in i pjäsen.

Ofta bestämmer eleverna först tillsammans med mig inne i klassrummet vad de ska göra, innan de går och övar avskilt. Första gången du gör övningen kan del bli lite stökigt om du inte har hjälp av fler pedagoger, men redan andra gången kommer eleverna vara mer självständiga.

För att spela in Green Screen behövs en iPad och ett grönt skyнке eller grön färg. Det är bra att spela in på ett ställe med tillräckligt mycket ljus. I början när vi spelade in med Green Screen målade vi en vägg i källaren och använde bygglampor. Tänk på att välja en matt färg om ni målar en vägg. Annars glänser det på filmen.

1. Om ni vill lägga upp filmen på YouTube kan det vara svårt att hitta bilder som man har rätt att använda. Börja med att samla bilder tillsammans till ett fotogalleri. Eleverna kan också rita egna bilder som vi använder som bakgrund.

Genom att lägga upp filmerna på YouTube får eleverna möjlighet att visa filmen för familj, vänner och släktingar som kanske inte finns i Sverige.

2. Ni behöver vara fler än en lärare när ni spelar in filmen. Spela in en grupp i taget medan de andra får göra något annat någon annanstans för att undvika störande ljud.

3. Spela gärna in filmen i mindre scener så att du kan klippa ihop dem.

4. Låt eleverna ta om det tills de är nöjda.

5. En filmvisning är ett trevligt sätt att samla alla föräldrar, förmyndare och vänner till eleverna.

Filmkostym

När man arbetar med drama är det fantastiskt för eleverna att få klä ut sig. Det gör att de kan leva sig in i rollen på ett nytt sätt. Där jag arbetar i Malmö har vi möjlighet att låna kläder från Malmö Museer. Kanske finns en liknande möjlighet nära er skola?

Jag har flera gånger samarbetat med slöjdlärarna där eleverna fått se ballongbyxor, 1500-talskragar och baskrar. Om det finns möjlighet brukar eleverna uppskatta lösskägg och peruker. Undvik skor eftersom det låter för mycket.

Nå nästa level

De flesta elever har spelat dataspel och förstår idén om att avancera till nya nivåer, eller "levla" som de ibland säger. En matris med olika nivåer kan visa eleverna hur de kan utveckla ett svar. Jag gör mina matriser själv tillsammans med eleverna och använder level 1, level 2, level 3 och level 4. Dessutom är det en matris med ett formativt förhållningssätt eftersom det inte finns någon begränsning.

1. Använd dig av matris level 1 – level 4.

2. Skriv ett exempel som visar hur ett svar kan utvecklas. I level 1 kan du t.ex. skriva att orsaken till digerdöden var en loppa som levde i pälsen på svarstråttan.

Konsekvenserna blev att många dog. Du skriver sedan samma svar i level 2 men utvecklar det ett led till, t.ex. att människor levde trångt, att smittan spred sig snabbt eller att de trodde det var guds straff.

Ordburken

Ha en burk i klassrummet där ni samlar på ord. Gå igenom de nya orden och låt eleverna dramatisera dem för varandra. Blanda sedan orden med de gamla. Det är en perfekt lek att avsluta en lektion med. Du kan hända att du har elever som inte vill vara med i början. Ge dem tid och tvinga ingen. Det handlar om att bygga upp förtroendekapital i gruppen.

Diskutera!

Har digerdöden funnits även i ditt hemland?
Vad kan man göra idag för att undvika sjukdomar?

Columbus seglar till Amerika

(s. 44-45)

Digital ordbank

Ett sätt att arbeta med begrepp är att göra en digital ordbank. Här kan det vara roligt att använda Green Screen.

1. Alla elever får ett ord.
2. De ska kunna uttala ordet och förklara vad det betyder på svenska. Därefter förklarar de ordet på sitt modersmål. Ibland kan flera elever förklara samma ord på flera språk.
3. Leta upp en bild som passar till ordet och som får läggas upp på YouTube. Eleverna kan också rita en bild som passar att ha i bakgrunden.
4. Eleverna spelar in sig själva när de förklarar ordet framför Green Screen-skynket.
5. Låt eleverna lägga in sin bild som passar till ordet på iMovie. Därefter lägger de in filmen där de förklarar ordet.
6. Eleverna kan titta på filmen hemifrån och träna på orden. Det finns också möjlighet att engagera föräldrar och modersmåls lärare så att de kan hjälpa till med en korrekt översättning.

Gå ut!

– hitta förklaringen

Det här är en utomhuspedagogisk övning som lätt blir tävlingsinriktad. Om du vill undvika det kan ni göra övningen tillsammans i en stor grupp.

1. Skriv upp begrepp och förklaringar till begreppen på olika lappar.
2. Laminera lapparna så att de kan användas utomhus.
3. Sprid ut lapparna med förklaringar på marken inom ett tydligt begränsat område.
4. Dela in eleverna i grupper. Varje grupp får bestämma ett gemensamt ljud, t.ex. ett djurläte, som de ska använda när de hittar förklaringen till sitt begrepp.
5. Dela ut ett lappar med begrepp till varje grupp. Innan de springer iväg för att leta upp förklaringen ska de förklara begreppet i gruppen. Uppmuntra eleverna att använda sitt modersmål när de förklarar för varandra.

Forts. s. 44-45

6. När alla i gruppen vet vad begreppet betyder får de rusa iväg och leta efter förklaringen. Den som hittar den först gör gruppljudet så att gruppen samlas. Därefter lämnar de över begreppet och förklaringen till pedagogen och får ett nytt begrepp.

Vasas korta resa (s. 46-47)

När ni har läst om Vasaskeppet kan ni prata om på vilket sätt det är viktigt för oss idag. Hur har bärgningen av skeppet påverkat vår syn på 1600-talet? Vasaskeppet har påverkat författare, turister och har fungerat som modell i olika filmer. Vi har hittat nya källor som fått oss att förstå 1600-talet bättre.

Drama

– barn på 1600-talet

En diskussion som är relevant idag är livet för barn i olika samhällsklasser. Hur skilde sig livet för ett barn under 1600-talet, beroende på om det tillhörde adeln, borgare eller bonde? Vilken skillnad var det för pojkar och flickor?

1. Rita upp fem kolumner på tavlan och ge dem namnen: adel, präster, borgare, bönder och ståndslösa
2. Diskutera tillsammans hur en dag såg ut för barn under 1600-talet om du tillhörde adel, präster, borgare, bönder eller var ståndslös. Skriv in vad ni kommer fram till i kolumnerna.
3. Diskutera frågor som: Hur såg en dag ut? Gick de i skolan? Vad åt de? Vilka kläder hade de? Vad lekte de? Var det olika för pojkar och flickor?
4. Dela in eleverna i fem grupper adel, präster, borgare, bönder och ståndslösa.
Låt eleverna skapa ett rollspel utifrån vad ni skrivit i kolumnerna.
5. Spela upp för varandra och diskutera hur skiljer det sig från i dag och om finns det några likheter?

Drottning Kristina (s. 48-49)

Prata med eleverna om vad en stormakt är. Finns det stormakter idag? Vad var orsaken till stormaktstiden och vad blev konsekvenserna? Fyll i mallen tillsammans.

Händelse-vad var händelsen?	Orsak-vilken var orsaken till händelsen?	Konsekvens-vilka/vilken konsekvenser fick händelsen?	Hur påverkar händelsen oss idag?
------------------------------------	---	---	---

Charader

Fortsätt på övning 2 i boken och hitta på fler egna meningar. När eleverna placerat orden i rätt ordning kan ni göra charader.

1. Skriv ner hela meningarna på lappar.
2. Ge eleverna varsin lapp.
3. Låt eleverna turas om att dramatisera meningarna medan de andra får gissa.

Den stora häxjakten

(s. 50-51)

Händelse-vad var händelsen?	Orsak-vilken var orsaken till händelsen?	Konsekvens-vilka/vilken konsekvenser fick händelsen?	Hur påverkar händelsen oss idag?
-----------------------------	--	--	----------------------------------

Händelse, orsak och konsekvens

Diskutera texten om häxjakten. Fyll sedan tillsammans i mallen med händelse, orsak och konsekvenser. Du kan skriva på tavlan eller datorn så att eleverna kan se vad du skriver.

Diskutera!

Tror du att det som hände med häxprocesser på 1600-talet skulle kunna hända i dag?

Tips!

Undersök om det finns en plats som är relaterad till häxprocesserna i närheten av er skola. Ta kontakt med stadsarkivet som ofta har uppgifter och källor från rättegångar. Det är ett fantastiskt sätt att arbeta med källor. Om ni har möjlighet att besöka platsen kan det påverka elevernas historiska medvetande om då, nu och framtid.

Den gyllene regeln

(s. 52-64)

Fira högtider

Ni kan hjälpas åt och tillsammans fira flera olika högtider i skolan. Finns det något samband mellan högtiderna? Första gången vi firade Eid al Fitr hjälpte en modersmålslärare till att göra en typisk dekoration. Ta hjälp av varandras kunskap och ta reda på det ni inte vet.

Drama

– den gyllene regeln

När ni arbetar med religion kan det vara bra att göra dramaövningar vid flera tillfällen. Ni kan t.ex. göra ett rollspel som visar hur olika religioner använder sina heliga byggnader och vilka ritualer man gör där. Ni kan också dramatisera matregler i de olika religionerna och varför de finns.

Inled gärna med ett rollspel om den gyllene regeln eftersom den förenar alla religioner. Prata först med eleverna om vad den gyllene regeln är. Vad skulle det innebära om man levde efter denna regel och vad skulle det kunna leda till? Prata gärna om vad empati är, även om det inte är ett begrepp i boken.

Låt eleverna spela upp olika konflikter och två olika sätt att lösa konflikten där den gyllene regeln används som en av lösningarna. Blir det någon skillnad? Om du gjort orätt mot någon, hur hade du velat att den andra personen agerade?

Du kan också låta eleverna i klassen vara med och bestämma hur man kan lösa konflikten med hjälp av den gyllene regeln. Det kanske finns flera sätt?

1. Dela in klassen i mindre grupper. Dela ut olika konflikter där en person står i en valsituation och måste fatta ett beslut. Det kan t.ex. vara: Du är ny på en skola och umgås med två kompisar. De är elaka mot en annan kompis. Du vet att det är fel men vill samtidigt inte förlora dem som kompisar. Vad gör du?

2. Bestäm tre ord som kan finnas med i rollspelet, t.ex. empati, ånger, orätt, ansvar, förlåta, modig, kränka eller lättnad. Var noga med att alla förstått vad konflikten handlar om. Låt eleverna använda sig av alla språk för att lättare förstå innehållet.

3. Eleverna bestämmer vem som ska göra vad och får träna på rollspelet i 10 – 20 min.

4. Låt grupperna spela upp rollspelet med två olika sätt att lösa konflikten. Vilket sätt följer den gyllene regeln? Var det bästa sättet att lösa konflikten? Om inte, hur hade du velat lösa den? Är gyllene regeln alltid ett alternativ?

Film

– heliga byggnader och ritualer

1. Gör en femfältare på tavlan där du antingen jämför ritualer eller heliga byggnader. Eleverna gör en likadan femfältare i sin bok eller på datorn.
2. I de fem kolumnerna skriver du: hinduism, buddism, judendomen, kristendomen och islam.
3. Jämför världsreligionernas heliga byggnader eller ritualer. Om ni jämför heliga byggnader kan ni använda er av frågorna: Hur ser de heliga byggnaderna ut? Vad finns det där inne? Vilka religiösa anledningar finns det att man besöker en helig byggnad? (dop, begravning, be till gud osv.) Vilka likheter finns det och vilka skillnader finns det mellan de heliga byggnaderna?
Om ni jämför ritualer kan ni utgå från frågorna: Ber man till gud? Renar man sig? Vilka likheter finns det kring ritualerna vilka skillnader finns det? Varför har många religioner ritualer?
4. Dela in eleverna i fem grupper där varje grupp får en världsreligion och en iPad.
5. Låt dem göra en liten faktafilm om deras världsreligion utifrån ritualer eller byggnader. Om eleverna är vana vid att göra film kan de göra ett större arbete och skriva om heliga platser och ritualer samtidigt.
6. Låt eleverna redovisa filmerna för varandra och jämför ännu en gång likheter och skillnader.
7. Om eleverna vill kan ni publicera filmerna på YouTube så att fler personer kan ta del av dem.

Symbol-memory

Samla olika symboler för världsreligionerna, t.ex. kippa, moské och krucifix. Klipp papper i rutor och klistra på bilderna. På andra sidan skriver ni tillsammans vad symbolen heter på svenska. Eleverna kan också skriva på sitt modersmål. Låt eleverna spela memory med symbolerna.